

Leisure times of their children from mother's perspective: The effect of rural and urban life

Anne perspektifinden çocuklarının serbest zamanları: Kırsal ve kentsel yaşamın etkisi

Ezgi Ertüzün¹
Hüseyin Gökçe²
Erhan Alabay³

Abstract

The aim of this study was to evaluate the leisure time activities of the children from mothers' perspective dwelling in rural and urban area. Totally 23 mothers from rural and urban life formed the sample of the study. It was a qualitative research in terms of the techniques used in the resolution of the obtained data. Semi-structured observation form developed by the researchers was used in the study. The matters of semi-structured interview consisted of some questions evaluating the perception of mothers' leisure time concept and the leisure time activities of the children from mothers' perspective. Sub-themes were formed from the each question and these themes were supported by mother's opinion. In both areas children spend their leisure times with their mothers the most. After that, children mostly spend time with their friends in rural areas, and fathers in urban areas secondly. It is stated that none of the urban based children spend time with their friends.

Keywords: Leisure; Recreation; Mother Perspective; Family Leisure; Rural And Urban Leisure Activities.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Yaşamın ilk dönemi olan çocukluk döneminde serbest zaman aktiviteleri çocuklara oyun kavramı ile yansır. Oyunun çocuk üzerindeki etkisi açıktır ve buna bağlı olarak kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan annelerin bakış açılarının çocuklarının serbest zaman aktivitelerine nasıl yansıdığı merak uyandırmaktadır. Bu nedenle çalışmada kırsal ve kentsel yaşam süren annelerin, kendilerinin çocukluk dönemine ilişkin ve çocuklarının serbest zaman etkinliklerinin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini kırsal ve kentsel yaşam süren toplam 23 anne oluşturmaktadır. Araştırma elde edilen verilerin çözümlenmesi açısından nitel bir çalışmadır. Araştırmada araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme maddeleri, annelerin serbest zaman kavramı algılarını ve anne perspektifinden çocuklarının serbest zaman etkinliklerini değerlendiren sorulardan oluşmuştur. Her bir sorudan alt temalar oluşturulmuş ve bu temalar anne görüşleri ile desteklenmiştir. Her iki bölgede yaşam süren çocukların serbest zamanlarını en çok anneleri ile geçirdikleri, daha sonrasında ise kırsal bölgelerde arkadaşlarla, kentsel bölgelerde babalarla vakit geçirildiği tespit edilmiştir. Kentsel bölgedeki çocukların hiç birinin serbest

¹ Öğr. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, ezgiertuzun@gmail.com

² Okt. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hsyngkc@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, erhan.alabay@okan.edu.tr

zamanlarını arkadaşlarıyla geçirmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman; Rekreasyon; Anne Bakış Açısı; Aile Serbest Zaman Aktiviteleri; Kentsel Ve Kırsal Serbest Zaman Aktiviteleri.

1. Giriş

Sanayi ve gelişmişliğin ortaya çıkardığı serbest zaman ve rekreasyon, modern zamanın en gerekli unsurlarından biri olarak görülmektedir. Serbest zaman aktiviteleri, bireysel, sosyal, çalışma yaşamı ve toplumsal açıdan farklı özellik ve öneme sahiptir. Sağlıklı yaşam (Warburton, Nicol & Bredin, 2006: 802), terapi aracı (Stumbo, 2009: 126), sosyalleşme ve yeni çevreye adapte olma (Caldwell, 2000: 13), psiko-sosyal iyiliği yükselten bir araç (Coleman ve Iso-Ahola: 111, 1993; Gökçe ve İlker, 2010: 2) vb olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest zaman aktiviteleri genel iyilik konusunda çok önemli bir role sahiptir. Kalp damar hastalıklarının önlenmesinde stresle baş etmede, kaygı, yalnızlık ve depresyonu azaltmada ve sosyal ilişkileri düzenlemede rekreasyonel etkinliklere katılımın faydası insan yaşamının her döneminde oldukça önemlidir (Iwasaki, 2006: 205; Lyod ve Auld, 2002: 48).

Bireylerin serbest zaman gereksinimleri ya da faaliyetleri cinsiyet, aile, çevre, eğitim durumu gibi farklı sosyo ekonomik durumlarına göre farklılık gösterebilmekle beraber insan yaşamının bütün dönemlerinde etkilidir. Yaşamın ilk dönemi olan çocukluk dönemi ailenin etkisi altında şekillenmektedir, serbest zaman faaliyetleri de buna bağlı olarak şekillenmektedir. Rekreatif etkinlikler, çocuğun kendi kendini ifade edebildiği, yeteneklerini fark edebildiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği, dil, zihin, sosyal, duygusal ve motor becerilerini geliştirebildiği önemli bir fırsattır (Aytaç, 2003: 3).

1.1. Aile ve Rekreasyon

Aile serbest zaman faaliyetleri; ebeveyn ve çocukların birlikte rekreasyonel etkinlikler yoluyla geçirdikleri zaman dilimi olarak tanımlanmıştır (Shaw, 1997: 81). Kelly (1992: 43)'ye göre çiftlerin, ebeveynlerin, kardeşlerin, diğer aile üyelerinin birlikte yaptıkları serbest zaman ve rekreasyonel etkinlikler hayatlarının merkezidir. Araştırmalar aile ile birlikte yapılan rekreatif etkinliklerin aile fonksiyonlarını, aile birlikteliğini ve bağlılığını arttırmada etkili olduğunu savunmaktadırlar (Zabriskie & McCormick, 2001: 282; Smith, Freeman & Zabriskie, 2009: 89). Yapılan çalışmalar, aile ile birlikte gerçekleştirilen etkinliklerin aile ilişkileri, serbest zaman doyumu ve yaşam doyumu gibi unsurlar üzerine olumlu katkı sağladığını göstermektedirler (Zabriskie & McCormick, 2001: 173; Gökçe, 2008: 58). Serbest zaman etkinlikleri aileden çocuğa geçen alışkanlık ve tutumlardır. Ebeveynlerin sergiledikleri serbest zaman davranışları çocuğun yetişkinliğinde sergileyeceği davranışların önemli parçalarıdır (Shannon and Shaw, 2008: 14).

Ülkemizde çocuğun hangi aktiviteyi seçeceği, genellikle aileyi oluşturan kişilerin ortak dileklerine bağlı olmakla birlikte, kısmen de anne babanın yetkili olarak karışması biçiminde oluşmaktadır. Bununla birlikte, kentsel alanlarda bireyin bu aktiviteleri özgür olarak seçmesi yaygınlık kazanmaktadır (Tezcan, 1979: 130). Ailenin çocuk üzerindeki serbest zaman eğitimi; oyuncakların, araçların ve eylemlerin seçiminden oluşmaktadır (Miller and Robinson, 1963: 261). Fakat modern kent ailesinde serbest zaman eğitimi ve değerlendirilmesi önemini kaybetmiştir (Miller and Robinson, 1963: 258). Özellikle hızlı şehirleşmenin ortaya çıkması ile çocuklar adeta dört

duvar arasına hapsedilmektedir. Çocuklar gelişimlerinin gereği olarak hareket etmek koşmak, sıçramak, bağırarak gereksinimi içindedirler. Günümüzde bu gereksinimleri bir evin sınırları içinde karşılamak oldukça güçleşmiştir.

Sayırsız ailelerden oluşan konutlar ve apartmanların hızla artışı, sadece boş alanları ortadan kaldırmakla kalmayıp ev içi serbest zaman eylemleri için olanakları da azaltmaktadır. Ev içi ve dışı alanların yokluğu, çocukları başka yerlerde iş birliği ve toplumsal eylem için olanaklar aramaya yöneltmektedir. Oyun alanları, çocuk kulüpleri, dans salonları ve sinemalar, popülerliklerini kısmen ev koşullarında ki değişikliklere borçludurlar. Ayrıca ev kadınları teknolojik gelişmeler ile ev içi rollerini yerine getirmekte, politikayla ve ekonomi ile ilgilenmektedir. Kadın çevrede etken ve önemli bir güç sahibi olmuştur. Anneler çabalarının çoğunu, çocuğunun serbest zamanını iyi bir biçimde değerlendirmek ve refahını arttırmak için kurumlar ve gruplarla ilişkiler için sarf etmektedir (Tezcan M, 1979: 131).

Aile ile yapılan etkinlikler; kültür, ebeveynlerin birlikte yaşayıp yaşamadıkları, çocuğun yaşı gibi faktörlerle ilişkilidir. Örneğin genel bir gerçek var ki, kadınlar erkeklere göre daha az serbest zamana sahipler ve serbest zamanlarında erkeklere oranla daha az fiziksel olarak aktifler (Tordkilsen, 2005: 72). Kadınların algıladıkları serbest zaman engeli, erkeklere oranla fazla ve farklıdır. Kadınların gerçekleştirmekle zorunlu oldukları görevler erkeklere oranla daha fazladır (Sayer, 2005). Günümüz dünyasında her ne kadar babalar çocuk bakımı konusunda daha fazla sorumluluk alsalar da, anneler hala çocukların sorumluluklarını daha fazla taşımaktadırlar (Shannon and Shaw, 2008: 8). Erken çocukluk dönemi de düşünüldüğünde annenin çocukla geçirdiği zamanın fazla olması annelerin çocuklar üzerindeki etki alanını büyütülmektedir (Craig ve Mullan, 2012: 213). Çalışmalar annelerin serbest zamanlar konusunda hizmet almaktan daha çok çocukları ve aileleri için hizmet sağlayıcı rolde olduklarını göstermektedir. Rekreasyonun birey üzerindeki olumlu etkilerine bakıldığında annelerin, çocuklarının geleceklerini serbest zaman etkinlikleri yoluyla ne kadar büyük ölçüde şekillendirebileceği açıkça görülmektedir. Buna bağlı olarak annelerin konuya ilişkin görüşleri ve deneyimlerinin, kırsal ve kentsel bölgede yaşama durumlarına göre nasıl şekillendiği merak uyandırmaktadır.

Bu çalışma Konya ili Meram (merkez ilçe) ve Sarayönü ilçesinde yaşayan annelerin serbest zamana bakış açılarını belirlemek, konunun önemini anlamalarına fırsat vermek ve okul öncesi dönemdeki çocuklarının serbest zamanları konusunda nasıl beklentileri olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Problem Cümlesi

Kırsal ve kentsel bölgede yaşayan annelerin perspektifinden serbest zamana, çocuklarının serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerine ve çocuklarının serbest zamanları konusunda nasıl beklentileri olduğuna ilişkin görüşleri nedir?

2. Gereç ve Yöntem

Bu bölümde araştırma deseni, katılımcılar ve verilerin toplanması konusunda bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Araştırma, nitel araştırma tekniği ile yapılmıştır ve analiz edilmiştir. Nitel araştırmalar, araştırma yapılan veya yapılması düşünülen kişilerin tecrübelerinden doğan anlamların sistematik

olarak incelenmesinde tercih edilir (Ekiz, 2003: 21). Nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algılarının ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Yıldırım & Şimşek, 2009). Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması temel alınmıştır.

2.2. Katılımcılar

Bu araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim yılı içinde okul öncesi kuruma devam eden dört-altı yaş çocuğu olan toplam 23 anne ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğüne karar vermede “doygunluk” önemli bir rehberdir (Lehr ve ark 2005). Katılımcıların aynı ifadeleri/kavramları kullanması ve bu kavramların tekrarlanması, yeni bir bilgi ve kavram ortaya çıkmadığında örneklem sayısının yeterliliğine karar verilmiş olup toplam 20 katılımcı ile çalışma yürütülmüştür.

Annelerin seçiminde yaşadıkları çevre esas alınmıştır. Araştırma amacında da belirtildiği gibi kentsel ve kırsal yaşamın etkisini araştırmak için anneler kentsel ve kırsal bölgelere göre seçilmiştir.

Kentsel bölge olarak Konya ili merkez ilçelerinden Meram ilçesi, kırsal bölge olarak ise Konya ili Sarayönü ilçesi seçilmiştir. Katılımcı seçiminde ise annelerin dört-altı yaşında çocuğa sahip ve çocuğunun bir okul öncesi kurumuna devam ediyor olması şartı konulmuştur. Bu koşullar çerçevesinde kentsel bölgede yaşayan 12 anne ve kırsal bölgede yaşayan 11 anne çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcı seçiminde gönüllülük esas alınmıştır.

Kırsal Bölge Annelerinin Demografik Bilgileri: Kırsal bölge olarak seçilmiş olan Konya ili Sarayönü ilçesinde yaşayan annelerin yaşları 25-45 arasında değişmektedir. Ailelerin ortalama gelirleri ise 500-2.000 TL arasında farklılık göstermektedir. Kırsal bölgedeki annelerin öğrenim düzeylerinin en düşük ilkökul en yüksek ise lise mezunu olduğu belirlenmiştir. **Kentsel Bölge Annelerin Demografik Bilgileri:** Kentsel bölge olarak Konya ili merkez ilçesi olan Meram seçilmiştir. Bu bölgeden seçilen annelerin yaşları 26-37 arasında değişmektedir. Ailenin ortalama gelir düzeyi incelendiğinde ise 1.800-6.000 TL arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Kentsel bölgede yaşayan annelerin öğrenim düzeyleri incelendiğinde en düşük öğrenim düzeyinin ön lisans en yüksek öğrenim düzeyinin doktora olduğu saptanmıştır.

Çalışma içerisinde alt temalar oluşturulmuş olup kentsel ve kırsal annelerin görüşlerinden direkt alıntılar yapılmıştır. Bu görüşler verilirken annelerin kimlik bilgileri gizli tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması ve Veri Analizi

Anne perspektifinden çocukların serbest zamanlarını değerlendirmede kırsal ve kentsel yaşamın etkisini araştırma amacıyla yapılan bu çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacıya esneklik sağladığı için tercih edilmiştir. Görüşme formundaki sorular, annelerin serbest zaman kavramını tanımlama, annelerin çocukluğunda serbest zamanlarını değerlendirdikleri etkinliklerin belirlenmesi, annelerin çocukluğunda serbest zaman değerlendirme etkinliklerinde istekler ve engeller, çocuğunun serbest zamanını değerlendirme etkinlikleri, çocuğun serbest zaman değerlendirme etkinliklerinde anne faktörünün etkisi ve annenin istekleri ile ilgili toplam 10 sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır.

Hazırlanan görüşme formu alanında uzman 3 öğretim elemanı tarafından incelenip form

düzeltilmiştir. Akabinde aynı örneklem koşulları göz önünde tutularak çalışmanın örnekleminde farklı 10 anneye hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu verilmiş ve soruların anlaşılabilirliği incelenmiştir. On annenin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde amaçlanan cevapların alınıp alınmadığı belirlenmiş ve amaç dışında cevap verilen sorular yarı yapılandırılmış görüşme formundan çıkartılmıştır. Bu aşamalar sonucunda yarı yapılandırılmış görüşme formu toplam 7 sorudan oluşmakta olup bu sorulardan 6'sı açık uçlu, sorulardan biri ise çoktan seçmelidir.

Araştırma sürecinde araştırmacılar ve literatür tarafından genel kırsal ve kentsel bölge koşulları belirlenmiştir. Bu koşullara uygun olarak Konya ilinden kırsal ve kentsel bölge seçilmiştir. Kırsal bölge olarak Konya iline bağlı Sarayönü ilçesi, kentsel bölge olarak ise yine Konya iline bağlı merkez ilçe konumunda olan Meram ilçesi seçilmiştir. Ardından iki araştırmacı ilçelerdeki herhangi bir okula gidip anneler ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde kırsal ve kentsel yaşamın anne perspektifinden çocukların serbest zamanlarının değerlendirilmesinde alt temalar oluşturulmuştur. Her alt temalara uygun anne görüşlerine de bulgularda yer verilmiştir.

3.1. Serbest Zaman Kavramını Tanıma

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun “Sizce serbest zaman kavramı ne demektir?” ilk açık uçlu sorusuna kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan annelerin verdikleri cevaplar incelendiğinde iki alt temanın olduğu saptanmıştır. Bu temalar şu şekildedir:

- Planlı iş ve sorumluluklar dışında kalan zaman dilimi
- Bireyin kendisi veya diğer bireyler için ayrılan gelişim destekli zaman dilimi

3.1.1. Planlı iş ve sorumluluklar dışında kalan zaman dilimi

Serbestzaman kavramını annelerin tanımlamasının hedeflendiği açık uçlu sorunun ilk teması “Planlı iş ve sorumluluklar dışında kalan zaman dilimi” temasıdır. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %54,5'i, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %66,7'si bu temayı oluşturmaktadır. Bu alt temaya giren anne görüşlerinden örnekler aşağıda belirtilmiştir.

“Bence serbest zaman planladığım işlerden kalan zamandır.”

“Yapılacak bir şeyin olmadığı zamandır.”

“Serbest zaman, bence insanların temel ihtiyaçları ve önem verip düzenli yaptıkları işler dışında kalan zamandır.”

“Yaşının gerektirdiği ev ve okul ile ilgili olarak sorumlulukların yerine getirdikten sonra kalan zamandır.”

3.1.2. Bireyin kendisi veya diğer bireyler için ayrılan gelişim destekli zaman dilimi

Bireyin kendisi veya diğer bireyler için ayrılan gelişim destekli zaman dilimi alt temasını kırsal

bölgede yaşayan annelerin %36,4'ü, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %33,3'ü oluşturmaktadır. Bireyin kendisi veya diğer bireyler için ayrılan gelişim destekli zaman dilimi temasında serbest zaman kavramı çoğunlukla oyun oynanan ve çocukla ilgilenilen zaman dilimi olarak tanımlanmıştır. Bu alt temaya uygun anne görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Kişinin kendisi için ayırdığı zamandır. Biriken işlerin yapılabilmesi için koşulları hazır hale getirdiğimiz bir zaman dilimidir.”

“Gezmek, oynamak ve eğlenmek için ayrılan zamandır.”

“Çocuğumla ilgilendiğim zaman dilimidir.”

“Bence, serbest zaman akıllıca geçirilmesi gereken zamandır. Pek çok insan uyumayı tercih eder. Bence, insan iş zamanları dışında bile kendini geliştirmeli, bir şeyler öğrenmeli ve insanlarla iç içe olmalı.”

Kırsal alan örneklem grubunda olan 1 (%9,1) anne ise serbest zaman kavramını tanımlayamamıştır.

3.2. Annenin Çocukluğundaki Serbest Zaman Etkinlikleri

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ikinci sorusu “Çocukken serbest zamanlarınızı nasıl değerlendirirdiniz?” sorusu incelendiğinde kırsal ve kentsel bölgede yaşayan örneklem grubu anne görüşleri üç alt temada toplanmıştır. Bu alt temalar:

- Sosyal Çevre ile Yapılan Etkinlikler
- Bireysel Etkinlikler
- Hem Sosyal Çevre ile hem de Bireysel Yapılan Etkinlikler

3.2.1. Sosyal çevre ile yapılan etkinlikler

Sosyal çevre ile yapılan etkinlikler temasında hem kırsal hem de kentsel alanda yaşayan ailelerin çocukluğunda genellikle bahçede arkadaşları ile beraber zaman geçirdikleri tespit edilmiştir. Kırsal alanda yaşayan annelerin %45,6'sının, kentsel alanda yaşayan annelerin ise %75'inin bu temayı oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu alt tema kapsamında anne görüşlerine örnekler aşağıda belirtilmiştir.

“Oyun oynayarak serbest zamanımızı geçirirdik.”

“Arkadaşlarımla beraber oyun oynardık.”

“Sokakta ve bahçede arkadaşlarımla oyunlar oynardık.”

“Genellikle arkadaşlarımla bahçede çocuk oyunları oynardık.”

3.2.2. Bireysel etkinlikler

Bireysel etkinlikler alt temasını sadece kırsal alanda yaşayan annelerin %9,1'i bu alt temayı

oluşturmuştur. Kentsel alanda yaşayan annelerin görüşlerinde çocukken serbestzamanlarında yalnızca bireysel etkinlikler yapmadığı sonucuna varılmıştır. Bu alt temayı oluşturan anne görüşü aşağıda belirtilmiştir.

“Serbest zamanlarımı hep ders çalışarak geçirdim.”

3.2.3. Hem sosyal çevre ile hem de bireysel yapılan etkinlikler

Hem sosyal çevre ile hem de bireysel yapılan etkinlikler alt temasında kırsal alanda yaşayan annelerin %45,6’sı, kentsel alanda yaşayan annelerin ise %25’i bu alt temayı oluşturmaktadır. Bu alt temayı oluşturan anne görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Çocukken serbest zamanlarımda oyun oynardık ve bolca ders çalışırdım.”

“Genellikle mahalledeki arkadaşlarımla oyunlar oynar, annemle ev gezmelerine katılırdım. Ayrıca televizyon izlerdim ve müzik dinlerdim.”

“Bol bol kitap okurdum. Bilgisayar ve televizyon olmadığı için daha çok zamanımı arkadaşlarımla geçirmeyi seviyordum. Ortaokulda masa tenisi ile uğraştığım için çocukluk dönemlerimde spor benim için çok önemli bir yer alıyordu.”

“Çocukken serbest zamanlarımda fırsat bulabilirsem televizyon izlerdim. Çünkü televizyon şimdiki gibi 24 saat açık değildi. O yüzden özellikle çizgi film çıkacağı saatleri tv başında geçirmeye çalışırdım. Onun dışında mahallede arkadaşlarımla oynardım.”

3.3. Annelerin Çocukluğunda Serbest Zamanlarını Değerlendirme İstekleri

Araştırmanın üçüncü açık uçlu sorusu “Kendi çocukluğunuzda serbest zamanınızı nasıl değerlendirmek isterdiniz?” sorusu incelendiğinde kırsal ve kentsel yaşam süren anne görüşleri doğrultusunda üç alt temaya ayrıldığı görülmüştür. Bu alt temalar:

- Çocukluğunda yaptıkları serbest zaman etkinliklerinden memnun olma durumu
- Gelişimsel destek sağlayıcı etkinlikler
- Sosyal çevre ile yapılan sosyal aktiviteler

3.3.1. Çocukluğunda yaptıkları serbest zaman etkinliklerinden memnun olma durumu

Kentsel yaşam süren annelerin %58,3’ü ve kırsal yaşam süren annelerin ise %45,45’i çocukluğunda yaptıkları serbest zaman etkinliklerinden memnun olduklarını, tekrar çocuk olabilsediler yine aynı etkinlikleri yapacaklarını belirtmişlerdir. Bu alt temayı oluşturan bazı anne görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Çocukluğumda istediğim gibi vakit geçirdim.”

“Benim çocukluğum öylesine muhteşem ve eğlenceli bir çocukluktu ki bunu hiçbir şekilde değiştirmek istemezdim.”

“Aslında çocukluğumda serbest zamanlarımda yaptıklarımdan memnunum. Arkadaşlarımla

sokakta oynadığım oyunların tadını bugün bile arıyorum.”

“Hayatımdan memnundum.”

3.3.2. Gelişimsel destek sağlayıcı etkinlikler

Kentsel yaşam süren annelerin %25’i ve kırsal yaşam süren annelerin ise %45,45’i gelişimsel destek sağlayıcı etkinlikler alt temasını oluşturmuşlardır. Bu temada genellikle annelerin spor yapma ve kitap okuma gibi isteklerinin olduğu anlaşılmaktadır.

“Çocukluğumda bisiklete binmek isterdim.”

“İlkokul mezunuyum. Daha çok okumak isterdim. Bu sayede serbest zamanlarımı da daha eğitici etkinliklerle geçirmek isterdim.”

“Bol bol kitap okuyarak geçirmek isterdim. Fakat buna ailem izin vermedi.”

“Serbest zamanlarımı spor ve müzik kurslarına giderek değerlendirmek isterdim.”

3.3.3. Sosyal çevre ile yapılan sosyal aktiviteler

Sosyal çevre ile yapılan sosyal aktiviteler alt temasını kırsal bölgede yaşayan annelerin %9,1’i ve kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %16,7’si bu alt temayı oluşturmaktadır. Bu alt tema kapsamında anne görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Çocukken serbest zamanlarımı daha çok ailem ve arkadaşlarımla geçirmek isterdim.”

“Sinema ve tiyatro ile zamanımı daha iyi değerlendirmek isterdim. Sosyal aktiviteler için imkan ve olanaklar kısıtlı idi.”

“Serbest zamanımı daha çok anneannem ve dedemin yanında olmak isterdim.”

3.4. Annenin Çocukluğundaki Serbest Zaman Etkinliklerini Engellleyen Etmenler

“Eğer çocukken serbest zamanlarınızda yapmak istediğiniz fakat yapamadığınız etkinlikler olduysa bunu gerçekleştirememenizin neden veya nedenleri nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde 4 alt temanın olduğu görülmektedir. Bu alt temalar;

Ailenin Tutumu

Ekonomik Nedenler

Çevrenin Fiziki Yapısı

Herhangi Bir Nedeni Olmama

3.4.1. Ailenin tutumu

Örnekleme alınan annelerin görüşleri incelendiğinde kırsal bölgede yaşayan annelerin %27,3’ü, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %16,65’i aile tutumu temasını oluşturmaktadır. Bu

temaya ait anne görüşlerine örnekler şu şekildedir:

“Annemin ve babamın izin vermediği zamanlar oluyordu.”

“Çocukken dışarıda oynamak isterdim ama annem bu duruma izin vermezdi.”

“Annemin benim dışarıda oynamamdan tedirgin olması.”

“Ailem kız çocuğu olmamdan ötürü sosyal etkinliklere katılmama izin vermez.”

3.4.2. Ekonomik nedenler

Annelerin çocukken serbest zaman etkinliklerini yapmasına engel olan alt temalardan biri de ekonomik nedenlerdir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %18,2’si ve kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %16,65’i bu alt temayı oluşturmuştur. Bu alt tema kapsamında annelerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Serbest zamanlarımı çok etkili bir şekilde kullanamadım. Çünkü aileme ekonomik katkı sağlamak için çalışıyordum.”

“Maddi durumumuz bazı şeyleri yapmamıza engeldi.”

“Pek çok nedeni vardı. Fakat bu nedenlerin en başında ekonomik nedenler geliyordu.”

“Şehir dışında düzenlenen gezilerin sayısı az olsa da ben o etkinliklere katılamıyordum. Çünkü ailemin maddi durumu iyi değildi.”

3.4.3. Çevrenin fiziki yapısı

Annelerin çocukluğunda serbest zaman etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde engel teşkil eden alt temalardan birisi de çevrenin fiziki yapısıdır. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %9,1’i, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %25’i bu alt temayı oluşturmuştur. Bu temayı oluşturan görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

“Serbest zamanlarımızı dolduracak çok sosyal bir çevre o şartlarda mümkün olmadığı için en çok yaptığımız oyun oynamaktı.”

“Çocukluğum küçük bir yerleşim yerinde geçtiği için sinema-tiyatro gibi etkinliklere gidemedim.”

3.4.4. Herhangi bir nedeni olmama

Herhangi bir nedeni olmama alt temasında anneler çocukluğunda yapmış oldukları serbest zaman etkinliklerinden memnun olduğunu belirtip etkinlik yapma durumunda hiçbir engelle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %45,4’i, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %41,7’si bu temayı oluşturmuştur. Bu temaya anne görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir.

“Bu konuda bir engelim yoktu. Ailem benim yapmak istediğim etkinliklere hep olumlu yaklaşırdı.”

“O zamanın şartlarına göre dolu dolu çocukluk geçirdim.”

3.5. Anne Perspektifinden Çocuklarının Serbest Zamanları

Anne perspektifinden çocuklarının serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikler incelendiğinde 3 alt temada toplandığı saptanmıştır. Bu alt temalar;

Sadece Bireysel Etkinlikler

Sadece Sosyal Çevre ile Yapılan Etkinlikler

Hem Bireysel Hem de Sosyal Çevre ile Yapılan Etkinlikler

3.5.1. Sadece bireysel etkinlikler

Anne görüşleri sonucunda ortaya çıkan ilk alt tema bireysel etkinliklerdir. Anne görüşleri doğrultusunda çocukların yaptıkları bireysel etkinlikler çoğunlukla teknoloji tabanlı etkinliklerdir. Örneğin bunlar; internet, bilgisayar ve televizyon izleme gibi etkinliklerdir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %36,4'ü, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %41,7'si bu alt temayı oluşturmuştur. Sonuçlar doğrultusunda annelerin görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir.

“Çocuğum serbest zamanlarında televizyon seyrediyor ve boyama kitaplarını boyuyor.”

“Serbest zamanlarını bilgisayar başında oyun oynayarak ve televizyon seyrederek geçiriyor.”

“Çocuğum genellikle resim yapıyor, televizyon izliyor ve bilgisayar oyunu oynuyor.”

“Evde çizgi film izleyerek ve kendi başına oyuncakları ile oynuyor.”

3.5.2. Sadece sosyal çevre ile yapılan etkinlikler

Anne görüşleri değerlendirildiğinde bir diğer alt temanın sadece sosyal çevre ile yapılan etkinlikler başlığı altında toplandığı görülmüştür. Bu alt tema altında kentsel bölgede yaşayan anne görüşü bulunmazken kırsal bölgede yaşayan annelerin %9,1'i bu alt temayı oluşturmuştur. Bu alt temaya ait görüş aşağıda verilmiştir.

“Arkadaşlarıyla birlikte bahçede oynuyor.”

3.5.3. Hem bireysel hem de sosyal çevre ile yapılan etkinlikler

Anne görüşleri incelendiğinde diğer bir alt temanın çocuklarının hem bireysel hem de sosyal çevre ile gerçekleştirdiği serbest zaman aktivitelerinin olduğu tespit edilmiştir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %54,5'i, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %58,3'ü bu alt temayı oluşturmuştur.

Bu alt temaya ait görüşler incelendiğinde, kentsel bölgede yaşayan annelerin kırsal bölgede yaşayan annelere oranla çocuklarının serbest zamanlarını çocuğun gelişimsel özelliklerini destekleyen kurslara (yüzme, drama, çalgı eğitimi kursu gibi) göndermeyi tercih ettiği görülmüştür. Ayrıca hem kentsel hem de kırsal bölgede yaşayan annelerin çocuklarının serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirirken sosyal çevre ile iletişim içerisinde olmasını tercih etmektedir. Fakat çocukların sosyal çevre tercihlerinin genellikle çekirdek aile üyelerinden olduğu görüşler doğrultusunda

belirlenmiştir. Bu alt temaya ait anne görüşleri şu şekildedir:

“Okulda öğrendiklerini tekrar eder, çizgi film izler. Kardeşi ile oynamaktan çok hoşlanır.”

“Çizgi film izleyerek ve oyun oynayarak serbest zamanını geçiriyor.”

“Serbest zamanlarında televizyon seyrediyor, benimle birlikte kitap okuyor. Abisi ile oyun oynuyor ve resim yapıyor.”

“Yüzme ve drama kursuna gidiyor. Resim yapıyor, oyun oynuyor ve televizyon seyrediyor.”

3.6. Annelerin Çocuklarının Serbest Zaman Etkinliklerindeki İstekleri

Hazırlanan görüşme formundaki “çocuğunuzun serbest zamanını nasıl geçirmesini isterdiniz?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda 3 alt temanın oluştuğu görülmüştür. Bu temalar şu şekildedir:

Gelişimsel Etkinlikler

Çocuğun İsteklerini Dikkate Alma

Sosyal Çevre ile Etkileşimli Etkinlikler

3.6.1. Gelişimsel etkinlikler

Çocukların serbest zaman etkinliklerini belirlemede anne isteklerine ait ilk temanın gelişimsel etkinlikler olduğu tespit edilmiştir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %54,5’i, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %41,7’si bu alt temayı ortaya çıkarmıştır. Bu alt tema çerçevesinde annelerin görüşlerinden örnekler aşağıda belirtilmiştir.

“Her şeyin zamanında yapmasını isterim. Belli aralıklarla ders çalışmasını, uyumasını, yemek yemesini, kendini geliştirecek aktivitelerde bulunmasını isterdim. Kitap okuma isteğinin olmasını isterdim.”

“Herhangi bir spor faaliyeti ile uğraşmasını isterdim. Okulların tatile girmesi ile spora başlamasını (tekvando, yüzme, cimnastik vb.) isterdim. Ayrıca herhangi bir enstrümana ilgi duymasını ve bu enstrümanı çalmasını isterdim.”

3.6.2. Çocuğun isteklerini dikkate alma

Çocuğun isteklerini dikkate alma alt temasında anneler çocuklarının istedikleri serbest zaman aktivitelerini gerçekleştirmesinde destek verdiği görülmektedir. Çocukların tercihlerinin ilk planda olduğunu belirtilmiştir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %36,4’ü, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %25’i bu alt temayı oluşturmuştur. Bu alt temaya uygun aşağıda anne görüşlerine örnekler verilmiştir.

“Genellikle günlerini her şeyi öğrenmekle geçirdiği için şuanda istediğim bir şey yok.”

“Çocuğumu etkinlik seçiminde özgür bırakıyorum. Onun isteği benim için daha önemlidir.”

3.6.3. Sosyal çevre ile etkileşimli etkinlikler

Üçüncü alt tema sosyal çevre ile etkileşimli etkinlikler olarak belirlenmiştir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin %9,1'i, kentsel bölgede yaşayan annelerin ise %33,3'ü bu alt temayı oluşturmuştur. Kentsel bölgede yaşayan anneler, kırsal bölgede yaşayan annelere göre çocukların serbest zaman aktivitelerini daha çok sosyal çevre ile etkileşimli etkinliklerle geçirmesini istemektedir. Bunun nedeni kırsal alanda çocuğun sosyal çevresinin çocuğa daha yakın olması ve bu sayede çocuğun sosyal çevresindeki bireylerin çocukla daha çok zaman geçirmesi olabilir. Bu alt tema kapsamında anne görüşlerine örnekler şu şekildedir.

“Parkta veya evde benimle abisiyle oyun oynayarak geçirmesini isterdim.”

“Aynı bizim çocukluğumuzda olduğu gibi sokakta oyun oynayarak geçirmesini isterdim. Maalesef sitede arkadaşı bile yok.”

3.7. Çocuğun Serbest Zamanını Kiminle Geçirdiği

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun “çocuğunuz serbest zamanlarını çoğunlukla kiminle geçirir?” sorusuna verilen cevaplar kentsel ve kırsal bölgede yaşayan annelere göre tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde en dikkat çeken durumun çocuğun serbest zamanını arkadaşı ile geçirme durumudur. Kentsel yaşam içerisinde yaşayan çocukların hiçbiri arkadaşı ile serbestzaman etkinliği yapmadığı görülürken aksine kırsal yaşamın içerisinde yaşayan bir çocuğun ise %45,5 anne görüşü ile arkadaşları ile serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirdiği saptanmıştır. Bunun nedenini kırsal yaşamın kentsel yaşama göre arkadaşlık ilişkilerinin daha etkin olması olabilir. Hem kırsal hem de kentsel bölgede yaşayan çocuk, serbest zaman etkinliklerini en çok annesi ile yapmaktadır. Bunun nedenini ise üstlenilen toplumsal rollerin etkisi olarak açıklayabiliriz.

Tablo 2. Çocuğun serbest zamanını kiminle geçirdiğine ilişkin verilerin dağılımı

Kentsel Yaşam	N	%	Kırsal Yaşam	n	%
Anne	12	100	Anne	8	72,7
Baba	3	25	Baba	3	27,3
Kardeş	2	16,7	Kardeş	4	36,4
Arkadaş	0	0	Arkadaş	5	45,5
Akraba	2	16,7	Akraba	2	18,2
Evcil Hayvan	0	0	Evcil Hayvan	0	0

4. Tartışma

Serbest zaman kavramını annelerin tanımlanmasının hedeflendiği açık uçlu sorularda ‘planlı iş ve sorumluluklar dışında kalan zaman dilimi’ teması için kentsel bölgede yaşayan örnekleme katılan annelerin, kırsal bölgede yaşayan örnekleme katılan annelere oranla daha yüksek oranda bu alt temaya yer vermesinin nedeni kentsel bölgenin kırsal bölgeye oranla daha çok planlı işlere ve

sorumluluklara sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bireyin kendisi veya diğer bireyler için ayrılan gelişim destekli zaman dilimi alt teması diğer temaya oranla daha küçük bir örneklem grubunu kapsamaktadır ve kırsal bölgede yaşayan anneler kentsel bölgede yaşayan annelere göre küçük bir farkla daha fazla oranda bu alt temayı doğrulamaktadır. Bu temadaki serbest zaman kavramı çoğunlukla oyun oynanan ve çocukla ilgilenilen zaman dilimi olarak tanımlanmıştır. Aslında bu iki temada tanımlanan serbest zaman kavramının anneler açısından farkındalığı kırsal ve kentsel bölge için yüksektir denebilir ve bu durum çocuğun gelişimi açısından bütün dönemlerine yansıtacağı için oldukça olumludur denebilir.

Serbest zaman değerlendirme ile ilgili tutum, değer ve becerilerin yanı sıra konuyla ilgili farkındalıkların da olduğu insan yaşamında ailenin rolü son derece önemlidir (Iso-Ahola, 1980: 122; Iso-Ahola, & Buttimer 1981: 68). James Coleman (1988)'ın sosyal kapital yaklaşımına göre çocuğun nasıl zaman geçirdiği önemlidir ve ailelerin yönlendirmesi, çocuklarının sorumluluk duygusunu geliştiren aktivitelere katılmasını sağlayarak zihinsel anlamda gelişimlerine katkıda bulunurken aynı zamanda üretken bir yetişkin olabilmesinde de kritik bir belirleyici olmaktadır (Bianchi,& Robinson 1997: 340)

Annelerin çocukluğundaki serbest zaman etkinlikleri değerlendirildiğinde; hem kırsal hem de kentsel alanda yaşayan annelerin çocukluğunda genellikle daha çok sosyal çevre ile yapılan etkinlik olarak bahçede arkadaşları ile beraber zaman geçirdikleri tespit edilmiştir. Günümüz toplumunda çocukların serbest zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarında bu tür sosyal iletişimlerden daha çok teknoloji odaklı aktiviteleri tercih ettiği söylenebilir. Bu da çocukların sağlığını olumsuz etkilemektedir. Yapılan bir çalışmada günde iki saatten fazla TV izleyen çocukların beden kitle indeksi ve triceps cilt kıvrım kalınlığı ortalamalarının diğer olgulara oranla daha fazla olduğu saptanmıştır (Çiftçili ve ark., 2003: 70). Oyun, beslenme, sağlık, barınma ve eğitimin yanı sıra her çocuğun gelişim potansiyeli için yaşamsal derecede önemlidir (Heseltine ve Holborn, 1987). Çocukluk dönemini bahçede oyun oynayarak geçiren bir annenin mental ve fiziksel açıdan daha sağlıklı olduğu söylenebilir. Bu durum şüphesiz çocuklarına da olumlu yansıtacaktır denebilir.

Kentsel ve kırsal yaşam süren annelerin büyük çoğunluğu çocukluğunda yaptıkları serbest zaman etkinliklerinden memnun oldukları, tekrar çocuk olabilsediler yine aynı etkinlikleri yapacaklarını belirtmişlerdir. Bu memnuniyet; çocukluk dönemini doyasıya yaşayan bir annenin yetişkinliğine bu durumun yansıtması ile açıklanabilir. Bu temada; kentsel bölgede yaşayan annelerin memnuniyet yüzdesi küçük bir farkla kırsalda yaşayanlara göre daha yüksektir. Bu durum kent ve kırsal bölgelerin kültürel farklılığından kaynaklanıyor olabilir. Dumazedier (1967: 119)'e göre serbest zaman değerlendirme anlayışı kültürden kültüre değişebilir ve insanların serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiği onların kültürlerini yansıtır. Bu bakımdan kırsal bölgede yaşayan anneler bölge şartları ve kültürünün gerekleri dahilinde çocukluklarında bazı engellerle karşılaşmış olabilirler.

Annelerin çocukluğundaki serbest zaman aktivitelerinin önündeki engeller incelendiğinde her iki bölgedeki annelerin büyük çoğunluğu herhangi bir engelle karşılaşmadıklarını, çocukluklarını doyasıya yaşadıklarını belirtmişlerdir. Mutlu bir çocukluk geçiren annenin çocuk üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu oldukça memnuniyet vericidir. Literatür incelendiğinde kadınların algıladıkları serbest zaman engelleri erkeklere oranla fazla olduğu görülmektedir (Brown et al, 2010: 225; Sayer, (2005: 188), bu durumun çalışmanın gerçekleştiği örnekleme gerçekleştirilmesi oldukça olumlu bir durumdur.

Örnekleme alınan annelerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri önündeki engellerde; kırsal bölgedeki annelerin kentsel bölgedekilere göre daha fazla aile tutumundan etkilendikleri görülmektedir. Bunun sebebi kırsal bölgede yaşayan ailenin eğitim durumu ve sosyal çevresi olabilir.

Annelerin çocukken serbest zaman etkinliklerini yapmasına engel olan alt temalardan biri de ekonomik nedenlerdir. Kırsal bölgede yaşayan annelerin kentsel bölgede yaşayan annelere göre ekonomik sebeplerin etkisi ile daha çok serbest zaman etkinliklerine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Çevrenin bireye sunduğu fırsatlar ve sosyo-demografik yapı bireyin etkinliklere katılmalarındaki cesaret kaynaklarından (Mc Cormack ve ark., 2010: 177). Dolayısıyla kırsal bölgedeki imkan yetersizliği ve kültürel yapı nedeniyle de annelerin katılımları engellenmiş olabilir.

Annelerin çocukluğunda serbest zaman etkinliklerinin gerçekleştirilmesindeki engeller arasında çevrenin fiziki yapısının da etkili olduğu belirlenmiştir. Kentsel bölgede yaşayan anneler bu durumdan daha çok etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Annelerin büyük çoğunluğu çocukluğunda yapmış oldukları aktivitelerden memnun olduklarını ve o dönemlerde hiçbir engelle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Anne perspektifinden çocuklarının serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikler incelendiğinde görüşler sonucunda ortaya çıkan ilk alt tema bireysel etkinliklerdir. Anne görüşleri doğrultusunda çocukların yaptıkları bireysel etkinlikler çoğunlukla teknoloji tabanlı internet, bilgisayar ve televizyon izleme gibi etkinliklerdir. Kentsel bölgedeki annelerin çocuklarının %41,7'si bu alt temayı oluştururken bu oran kırsal bölgedeki çocuklar için %36,4'tür. Kentsel ve kırsal bölgelerde yaşayan her iki anne grubunun çocuklarının da bireysel olarak ve teknoloji tabanlı araçlarla serbest zamanlarını geçirmeleri ilerleyen yıllarda sosyal ilişkiler ve kendini ifade etme gibi sorunlar yaşamalarına sebep olabilir. Kentsel bölgede yaşayan annelerin sosyal çevre ile yapılan etkinlikler temasında hiçbir görüş bildirmemiş olmaması, kırsal bölge annelerinin ise %9,1 gibi çok düşük bir oranla görüşlerini bildirmiş olması sosyal ilişkiler ile yaşanan-yaşanacak sıkıntıların başladığını gösterdiğini söyleyebiliriz.

Allender ve arkadaşları (2006: 833) ebeveynlerin özellikle de annelerin çocuklarını kolay erişebilecekleri ve güvenli etkinlikler yapmaları konusunda teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda annelerin koruma içgüdüsü ile yaptıkları bazı davranışların pasif ve evde gerçekleşen serbest zaman etkinliklerine yol açabileceği düşünülebilir. Diğer taraftan planlanmamış serbest zaman etkinliklerinin çocukların sosyalleşmesine olumsuz etkide bulunduğu belirtilmektedir (Mahoney and Stattin, 2000: 124). Bireysel ve fiziksel olarak pasif serbest zaman etkinliklerinin, çocuklarda bilişsel test sonuçlarının düşmesine ve ders çalışma sürelerinin azalmasına neden olduğunu savunan çalışmalar da vardır (Koolstra and van der Voort 1996: 25). Ayrıca Amerika Birleşik Devleti'nde, alan yazında belirtildiği üzere, 9-13 yaş arası çocukların sadece %23'ü uygun düzeyde fiziksel aktiviteye katılmaktadır (CDC, 2006).

Anne görüşleri incelendiğinde diğer bir alt temanın çocuklarının hem bireysel hem de sosyal çevre ile gerçekleştirdiği serbest zaman aktivitelerinin olduğu tespit edilmiştir. Annelerin görüşleri incelendiğinde, kentsel bölgede yaşayan annelerin kırsal bölgede yaşayan annelere oranla çocuklarının serbest zamanlarını çocuğun gelişimsel özelliklerini destekleyen yüzme, drama ve enstrüman eğitimi gibi kurslara göndermeyi tercih ettiği görülmüştür. Fiziksel aktiviteye ya da planlı serbest zaman faaliyetlerine katılımı, çocuklara sunulan imkanlar, yaşanan yer ve sosyo-ekonomik düzeyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Huebner and Mancini 2003: 462). Şener ve arkadaşları yaptıkları çalışmada çocukların serbest zaman uğraşlarını bazı parametrelere göre incelemiş, outdoor aktivitelere katılımın çalışan, gelir seviyesi yüksek anne babaların çocuklarında yüksek olduğunu bulmuştur (Şener ve ark., 2008: 680). Bu durum annelerin tutumundan ziyade kentsel bölgede yaşamının getirdiği olanaklarla ilgili olabilir. Çünkü hem kentsel hem de kırsal bölgede yaşayan anneler; çocuklarının serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirirken sosyal çevre ile iletişim içerisinde olmasını tercih etmektedir. Fakat çocukların sosyal çevre tercihlerinin genellikle çekirdek aile

üyelerinden oluştuğu görüşler doğrultusunda belirlenmiştir. Sadece çekirdek aile ile etkileşim halinde olan çocuk farklı bir ortama girdiğinde kendine güvensiz davranabilir. Bu durum yetişkinlik evresine yansiyabilir ve bütün hayatını etkileyebilir.

Çocukların serbest zaman etkinliklerini belirlemede anne isteklerinin en çok gelişimsel etkinlikler üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Kentsel ve kırsal bölge annelerinin gelişimsel etkinlikler üzerinde yoğunlaşması memnuniyet vericidir. Kentsel bölge anneleri kırsal bölge annelerine oranla bu alt temada daha fazla yoğunlaşmış olmalarının nedeni ise kent bölgesinde yaşamının kişilere kazandırdığı bilinçle ilgili olabilir. Kentsel bölgelerde kişilerin gelişimine yönelik farkındalık ve kursların daha fazla olması sebebiyle bu bölgede yaşayan annelerin gelişimsel etkinlikler üzerine daha fazla yoğunlaşmaları olasıdır.

Çocukların serbest zaman etkinliklerinin büyük oranda anne babalardan etkilendiği bilinen bir gerçektir. Özellikle serbest zaman aktivitesi alışkanlığı kazanmak çocukluktan getirilen bir alışkanlıktır. Çünkü erken çocukluk döneminde aile çocuk adına karar verip onu da beraberinde etkinliklere sokmakta ve çocuk bu şekilde büyümektedir (Zabriskie& McCormick, 2001: 287; Shaw, 1997: 110).

Daha sonrasında çocukların serbest zaman etkinliklerini belirlerken annelerin/ebeveynlerin çocuklarının istedikleri serbest zaman aktivitelerini gerçekleştirmesine destek verdiği görülmektedir. Çocukların tercihlerinin ilk planda olduğunu belirtilmiştir. Kırsal bölgede yaşayan anneler kentsel bölgede yaşayan annelere göre daha fazla oranda bu alt temayı oluşturmuştur. İki bölgedeki annelerinde bu konuda hassas davranmaları çocuklarının kendi kararlarını vermelerine gösterdikleri özeni gösterirken, bu durum çocuğun yetişkin olduğunda hayatına önemli ve pozitif bir yansıma olarak geri dönebilir. Çocuğun ileride kendi kararlarını veren yetişkin bir birey olarak toplum içinde yer alması daha mutlu bir yaşam geçirmesini sağlayabilir.

Kentsel bölgede yaşayan anneler, kırsal bölgede yaşayan annelere göre çocukların serbest zaman aktivitelerini daha çok sosyal çevre ile etkileşimli etkinliklerle geçirmesini istemektedir. Özellikle kentsel bölge çocuklarının bireysel olarak teknolojik tabanlı araçlarla serbest zamanlarını değerlendirdiğinde hem zekâ gelişimi olarak hazır bilgiyle sadece tek yönlü (görsel zekâ) bir zekâ gelişimi sağlarken aynı zamanda sosyal ilişkiler yönünden de zayıf yalnız bir yetişkin olmasına sebep olabilir ve bu bütün hayatına yansiyabilir. Çocuklar için akranlarıyla oyun onların sosyal çevre edinmelerine olanak verir. Oyunu sadece bir etkinlik olarak değil, bunun aksine çocuklar için bir iş ya da zorunluluk, sosyal kültürel etkileşim açısından ise bir gereklilik olarak görmek gerekir (Hofferth ve Sandberg, 2001: 306).

Her iki bölgede de çocukların serbest zamanlarını en çok anneleri ile geçirdikleri, daha sonrasında ise kırsal bölgelerde arkadaşlarla kentsel bölgelerde babalarla vakit geçirildiği tespit edilmiştir. Kentsel bölgedeki çocukların hiç birinin serbest zamanlarını arkadaşlarıyla geçirmedikleri tespit edilmiştir. Bunun nedenlerinden biri kırsal yaşamın kentsel yaşama göre arkadaşlık ilişkilerinin daha etkin olma durumu olabilir. Kırsal bölgede yaşayan anneler bölge güvenliği açısından ve arkadaşlarının ailelerini yakından tanıyor olmanın güveni ile çocuklarının daha çok arkadaşlarıyla zaman geçirmesinin önündeki temel engelleri aştıkları için bu durum çocuğa yansıyor olabilir. Kentsel bölgede hayat daha güvensiz ve kalabalık olduğu için bu durum annelere negatif yansıyor olabilir ve kent bölgesindeki anneler çocuklarının arkadaşlarıyla zaman geçirmemeleri durumunu farkında olmadan kendileri de yaratıyor olabilir. Sokakta yanında bir yetişkin olmadan arkadaşlarıyla zaman geçirmek kent ortamında bir çocuk için tehlikeli olabilir. Bu sebeple çocuklar evde vakit geçirmek zorunda kalıyor olabilir. Tek başına (evde) yapılan etkinlikler genellikle fiziksel olarak pasif özellikte olup, çocukların serbest zamanla kalitelerini olumsuz etkileyen ve kendilerini iyi

hissetmelerine (wellbeing) çok katkısı olmayan özelliindedirler. Arkadaşlarla veya grup olarak yapılan ve fiziksel aktif özellik taşıyan etkinlikler ise çocukların iyilik durumlarına çok katkı sağlayan ve mutluluk, sosyalleşme ve serbest zaman doyumuna katkı sağlayan etkinlikler olmalarından dolayı daha çok önerilmektedirler (Holder et al., 2009: 385). Ayrıca teknoloji tabanlı etkinliklerle fazla zaman harcayan çocukların akademik başarılarının ve ders çalışma alışkanlıklarının da düşük olduğu belirtilmektedir (Koolstra ve Van Der Vort, 1996: 33).

Başka bir neden olarak ta kentsel bölgedeki çocukların serbest zamanlarında teknolojik tabanlı araçlara daha kolay ulaşması da düşünülebilir. Arkadaşlarıyla zaman geçirmek yerine teknolojik tabanlı araçlarla zamanını geçirmeyi tercih eden çocuklar zamanla yalnızlaşabilirler.

Kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan çocuklar serbest zaman etkinliklerini en çok anneleri ile yapmaktadır. Bunun en belirgin nedeni annelerin üstlendiği toplumsal rollerle ilgili olabilir. Baba daha yoğun bir çalışma temposuna sahip olma durumu da başka bir neden olabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Serbest zaman kavramının anneler açısından farkındalığı kırsal ve kentsel bölge için yüksektir denebilir

Annelerin çocukluğundaki serbest zaman etkinlikleri değerlendirildiğinde; hem kırsal hem de kentsel alanda yaşayan annelerin çocukluğunda genellikle daha çok sosyal çevre ile yapılan etkinlik olarak bahçede arkadaşları ile beraber zaman geçirdikleri tespit edilmiştir.

Kentsel ve kırsal yaşam süren annelerin büyük çoğunluğu çocukluğunda yaptıkları serbest zaman etkinliklerinden memnun oldukları, tekrar çocuk olabilsediler yine aynı etkinlikleri yapacaklarını belirtmişlerdir.

Annelerin çocukluğundaki serbest zaman aktivitelerinin önündeki engeller incelendiğinde her iki bölgedeki annelerin büyük çoğunluğu herhangi bir engelle karşılaşmadıklarını, çocukluklarını doyusya yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Örnekleme alınan annelerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri önündeki engellerde; kırsal bölgedeki annelerin kentsel bölgedekilere göre daha fazla aile tutumundan etkilendikleri görülmektedir.

Anne perspektifinden çocuklarının serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikler incelendiğinde görüşler sonucunda ortaya çıkan ilk alt tema bireysel etkinliklerdir. Anne görüşleri doğrultusunda çocukların yaptıkları bireysel etkinlikler çoğunlukla teknoloji tabanlı internet, bilgisayar ve televizyon izleme gibi etkinliklerdir.

Kentsel bölgede yaşayan annelerin kırsal bölgede yaşayan annelere oranla çocuklarının serbest zamanlarını çocuğun gelişimsel özelliklerini destekleyen yüzme, drama ve enstrüman eğitimi gibi kurslara göndermeyi tercih ettiği görülmüştür.

Çocukların serbest zaman etkinliklerini belirlemede anne isteklerinin en çok gelişimsel etkinlikler üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Çocukların serbest zaman etkinliklerini belirlerken annelerin/ebeveynlerin çocuklarının istedikleri serbest zaman aktivitelerini gerçekleştirmesine destek verdiği görülmektedir. Çocukların

tercihlerinin ilk planda olduğunu belirtilmiştir.

Kentsel bölgede yaşayan anneler, kırsal bölgede yaşayan annelere göre çocukların serbest zaman aktivitelerini daha çok sosyal çevre ile etkileşimli etkinliklerle geçirmesini istemektedir.

Kentsel bölgedeki çocukların hiç birinin serbest zamanlarını arkadaşlarıyla geçirmedikleri tespit edilmiştir.

Kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan çocuklar serbest zaman etkinliklerini en çok anneleri ile yapmaktadır.

Bu sonuçlar çerçevesinde şu önerilerde bulunabiliriz.

Annelere çocuklarının serbest zamanlarında yapabilecekleri etkinlikler hakkında rekreasyon uzmanları tarafından bilgilendirme toplantıları yapılabilir.

Anneler çocukları için serbest zaman etkinlikleri belirlerken sadece rehber olmalıdır. Çünkü çocuk kendi etkinliğini kendisinin belirlemesi çok önemlidir. Çocuğun istekleri göz ardı edilmemelidir.

Hem kentsel hem de kırsal bölgede yaşayan anneler çocuklarını serbest zamanlarında ev içerisinde bireysel etkinliklerle sınırlamamalıdır. Daha çok çocuğun sosyal çevresi ile birlikte etkinlikler düzenlemesi sağlanmalıdır.

Çoğunlukla kırsal ve kentsel yaşamda çocukların serbest zamanlarını teknolojik ürünler ele geçirdiği çıkan sonuçlarda görebiliyoruz. Bu sebeple annelerin çocuklarına sosyal çevre kazandırmaları ve bu sosyal çevredeki bireyler ile gelişimsel etkinlikler yapması sağlanmalıdır.

Kentsel bölgeler için güvenliği sağlanmış dış mekan sayılarının artırılması, kırsal bölgelerde ise rekreasyon merkezleri veya kursların sayısının çoğaltılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Allender, S., Cowburn, G., & Foster, C. (2006). Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies. *Health education research*, 21(6), 826-835.
- Aytaç, Ü. (2003). Çocukta Hareket, Oyun Gelişimi ve Öğretimi, Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, Web-Ofset Tesisleri, s.3-11, Eskişehir.
- Azevedo, M. R., Araújo, C. L. P., Reichert, F. F., Siqueira, F. V., da Silva, M. C., & Hallal, P. C. (2007). Gender differences in leisure-time physical activity. *International journal of public health*, 52(1), 8-15.
- Bianchi, S. M., & Robinson, J. (1997). What did you do today? Children's use of time, family composition, and the acquisition of social capital. *Journal of Marriage and the Family*, 332-344.
- Brown, P. R., Brown, W. J., Miller, Y. D., & Hansen, V. (2001). Perceived constraints and social support for active leisure among mothers with young children. *Leisure Sciences*, 23(3), 131-144.
- Caldwell, L. L. (2000). Beyond Fun and Games? Challenges to Adopting a Prevention and Youth Development Approach to Youth Recreation. *Journal of Park & Recreation Administration*, 18(3).
- Center for Disease Control (CDC).: Youth risk behavior surveillance—United States, 2005. *Morb. Mortal. Wkly. Rep.* 55(SS-5) (2006)

- Coleman, D., & Iso-Ahola, S. E. (1993). Leisure and health: The role of social support and self-determination. *Journal of leisure research*, 25(2), 111.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, S95-S120.
- Craig, L., & Mullan, K. (2012). Shared parent-child leisure time in four countries. *Leisure Studies*, 31(2), 211-229.
- Çifçili, S., Ünalın, P., Kalaça, Ç., Apaydın, Ç., & Uzunur, A. (2003). Çocukluk, obezite ve televizyon. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics*, 12(2), 67-71.
- Dumazedier, J. (1967). *Toward a society of leisure*. New York: Free Press.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri. Anı.
- Gokce, H., İlker, A.,G.,E. (2010) The Effect Of Physical Activity On Social Physique Anxiety And Leisure Satisfaction Levels Of Adults. 11th International Sport Sciences Congress, 9-11 November, Antalya – Turkey.
- Gökçe, H. (2008). Serbest zaman doyumunun yaşam doyumunu ve sosyodemografik değişkenlere ilişkisinin incelenmesi (Doctoral dissertation, Pamukkale Üniversitesi).
- Heseltine, P., & Holborn, J. (1987). *Playgrounds: The planning and construction of play environments*.
- Hofferth, S. L., & Sandberg, J. F. (2001). How American children spend their time. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 295-308.
- Holder, M. D., Coleman, B., & Sehn, Z. L. (2009). The contribution of active and passive leisure to children's well-being. *Journal of Health Psychology*, 14(3), 378-386.
- Huebner, A. J., & Mancini, J. A. (2003). Shaping structured out-of-school time use among youth: The effects of self, family, and friend systems. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(6), 453-463.
- Iso-Ahola, S. E. (1980). *Social psychological perspectives on leisure and recreation*. Charles C. Thomas.
- Iso-Ahola, S. E., & Buttner, K. J. (1981). The emergence of work and leisure ethic from early adolescence to early adulthood. *Journal of Leisure Research*, 13(4), 282.
- Iwasaki, Y. (2006). Counteracting stress through leisure coping: A prospective health study. *Psychology, health & medicine*, 11(2), 209-220.
- Kelly, J. R. (1992). Counterpoints in the sociology of leisure. *Leisure sciences*,14(3), 247-253.
- Kısakürek, M. (1992). Çocuk ve Eğitsel Uğraşlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. S53-S59.
- Koolstra, C. M., VAN, T. H., & VOORT, D. (1996). Longitudinal Effects of Television on Children's Leisure-Time Reading A Test of Three Explanatory Models. *Human Communication Research*, 23(1), 4-35.
- Lloyd, K. M., & Auld, C. J. (2002). The role of leisure in determining quality of life: Issues of content and measurement. *Social Indicators Research*, 57(1), 43-71.
- Mahoney, J. L., & Stattin, H. (2000). Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context. *Journal of adolescence*, 23(2), 113-127.
- McCormack, G. R., Friedenreich, C., Shiell, A., Giles-Corti, B., & Doyle-Baker, P. K. (2010). Sex- and age-specific seasonal variations in physical activity among adults. *Journal of epidemiology and community health*, 64(11), 1010-1016.
- Miller, N. P., & Robinson, D. M. (1963). *The leisure age: its challenge to recreation*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Sayer, L. C. (2005). Gender, time and inequality: Trends in women's and men's paid work, unpaid work and free time. *Social forces*, 84(1), 285-303.
- Sener, I. N., Copperman, R. B., Pendyala, R. M., & Bhat, C. R. (2008). An analysis of children's leisure activity engagement: examining the day of week, location, physical activity level, and

- fixity dimensions. *Transportation*, 35(5), 673-696.
- Shannon, C. S., & Shaw, S. M. (2008). Mothers and daughters: Teaching and learning about leisure. *Leisure Sciences*, 30(1), 1-16.
- Shaw, S. M. (1997). Controversies and contradictions in family leisure: An analysis of conflicting paradigms. *Journal of Leisure Research*, 29(1), 98-112.
- Smith, K., Freeman, P., & Zabriskie, R. (2009). An examination of family communication within the core and balance model of family leisure functioning. *Family Relations*, 58, 79-90.
- Sternfeld, B., Ainsworth, B. E., & Quesenberry, C. P. (1999). Physical activity patterns in a diverse population of women. *Preventive medicine*, 28(3), 313-323.
- Stumbo, N. J. (2009). Professional issues in therapeutic recreation: On competence and outcomes. Sagamore Publishing LLC. 804 North Neil Street, Champaign, IL 61820.
- Tezcan, M. (1979). Çocuk Eğitiminde Ailenin Rolüne Sosyolojik Bir Bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1-4.
- Tordkilsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. 5th Edition . EveFN Spon. London. New York. Tokyo. Melbourne. Madras.
- Warburton, D. E., Nicol, C. W., & Bredin, S. S. (2006). Health benefits of physical activity: the evidence. *Canadian medical association journal*, 174(6), 801-809.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Qualitative research methods in social sciences*. Ankara: Seçkin Publishing.
- Zabriskie, R., & McCormick, B. (2001). The influences of family leisure patterns on perceptions of family functioning. *Family Relations*, 50(3), 281-289.
- Zabriskie, R., & McCormick, B. (2003). Parent and child perspectives of family leisure involvement and satisfaction with family life. *Journal of Leisure Research*, 35(2), 163-189.

Extended English Abstract

Introduction

Individuals' requirement of leisure and their selection of activities may vary depending on many factors varied by socioeconomic status such as sex, family, society, surroundings, level of education and so on. These requirements and selections affect all stages of the human life. Leisure activities are important to help a child's ability of self-expression, notice their own talents, use their creative potential, help develop their linguistic, mental, social, emotional and motor skills (Aytaç, 2003: 3). Leisure activities are perceived as "playing games" by children. It is clear that playing is important for the child, and it is intriguing to analyze the mothers' point of view who are living in rural and urban areas on their children's leisure activities.

Method

This study examines urban and rural mothers' thoughts and opinions about both them as children and their children's leisure time. 20 mothers from rural and urban areas are selected for the sample of the study. The study is qualitative in terms of analysis of the data collected. Semi-structured observation form that was developed by researchers is used. Semi-structured interview topics question mothers' concept of leisure and their children's leisure activities from their point of view. Sub-themes are prepared from each question and these themes are supported with mothers' opinions.

Findings and Conclusion

According to findings; questions that aim to understand mothers' description of leisure concept, "the amount of time when the person is not busy with planned occupations or responsibilities" theme stated that mothers living in both areas have a high awareness on the concept of leisure,

considering this situation will reflect on the children positively, findings are very pleasing.

According to findings; questions that aim to understand mothers' description of leisure concept, "the amount of time when the person is not busy with planned occupations or responsibilities" theme stated that mothers living in both areas have a high awareness on the concept of leisure, considering this situation will reflect on the children positively, findings are very pleasing. Family holds a crucial place shaping a human being's life in the means of developing attitude, awareness, value and skills towards leisure times (Iso-Ahola, 1980: 122; Iso-Ahola, & Buttimer 1981: 68). According to James Coleman(1988)'s social capital approach, it is very important how a child spends it's time. parents' instruction will guide the child to attend to activities that will help build a sense of responsibility and develop mentally, and also it will help them become a productive adult (Bianchi,& Robinson 1997: 340).

The theme that is questioning the mothers' childhood leisure activities states both rural and urban based mothers generally spend time with their friends in a garden as a social activity.

Most of both rural and urban based mothers stated that they are pleased with their childhood leisure activities, and they would spend their leisures the same way if they could. A fully lived childhood affects a mother's life, and that can explain the fact that mothers living in both areas are pleased with their childhood leasure activities. Urban based mothers have a little more percentage than rural based mothers in this theme. this situation could be explained by the fact that rural and urban areas are different by the means of culture and education. According to Dumazeider (1967: 119) concept of leisure may depend on the culture, and the way people choose to spend their leisure times reflects their culture.

Most of the mothers from both areas stated they lived fully without a problem when asked if they met any obstacles spending their leisure time as they wished. this situation is very pleasing given the mother who had a happy childhood affects her child positively. Rural mothers are affected by their families and economic troubles more than urban mothers do by the means of spending their leisure times as they wish. This situation may be caused by rural families' level of education and social circle.

When the leisure activities of children are viewed by their mothers' point of view, it is apparent that most of the child's personal activities are technology based, such as internet, computer and watching TV. %41,7 of the urban children spend their time with technology based activities, however %36,4 of the rural children prefer these activities. Both rural and urban children spending leisure time with technology based devices individually, may cause social problems along with self-expression issues in future. When mother opinions are examined another sub-theme appears to be children's leisure activities that they perform both individually and socially. Activities depending upon physical activity or attendance to planned

Leisure activities are stated to vary upon child's environment, parents' financial situation, and their socioeconomic states (Huebner and Mancini 2003: 462).

Mothers mostly preferred developmental activities when asked to choose leisure activities for their children. Children are most affected by their parents when determining their own leisure activities. Especially gaining habits of leisure activities is usually from childhood. In the early stages of childhood, family decides for the child and make them attend to their activities and that's how the child grows up (Zabriskie& McCormick, 2001: 287; Shaw, 1997: 110).

Mothers/parents seem to allow their children to choose the leisure activity as they wish. Along with that some urban mothers are more likely to prefer their children spending time in a socially interactive environment than urban mothers.

In both areas children spend their leisure times with their mothers the most. After that, children mostly spend time with their friends in rural areas, and fathers in urban areas secondly. It is stated that none of the urban based children spend time with their friends.